

s. v., i FEW II, 73b, que postula amb raó *CALCĪNUS per a «causse m. 'pateau calcaire du Tarn, de l'Aveyron et de la Lozère' ---», acceptat pel francès local com a *causse*, des de 1791. La -N-, en efecte, està documentada sovint en les formes en baix llatí. És l'ètimon del nom del poble català de *Calce* en les nostres Corberes, que està en efecte al peu d'un gran *calce*. El nom d'aquest poble no apareix com a *Petra Calcis*, *Petra Calce*, en docs. de 961 i 985, afirmació irresponsable (que *AlcM*₂ accepta, imprudent, de Guiter), car aquestes mencions es refereixen a un altre poble, *Peracalç*, llunyà d'allà; i en el nostre cas la fonètica històrica la rebutja evidentment: -CALCE només podia donar -*calç*, no *Calce*. La grafia *Calça* que van usar alguns rossellonesos (per ultracorrecció de la grafia francesa), i que jo mateix vaig tenir el tort d'acceptar en «*El que s'ha de saber ---*», està desmentida per la documentació antiga i tota la història del mot. Cal rectificar-la.—¹¹ Afegim-hi, encara, que a Morvedre la *Carxata* és una espècie de marge alt (prop de dos metres) que hi ha al llarg del carrer principal i més vell de la ciutat, en un sol costat del carrer i protegit per una barana, perquè la gent no caigui. És una vella institució urbana tradicional, que avui els veïns adornen gentilment amb testos i flors. A Manises en la indústria tradicional de la ceràmica local (Almela i Vives, *Vocab. de la Cer. de Manises*, BSCC, 378) *carxata* (no *calçada*, imprès per error en el DECH) és una part del forn: «laboratorio o lugar en que se colocan las cerámicas para su cocción»; pròpiament 'plataforma en què aquestes peces s'arrangieren, com al llarg d'una carxata o calçada'. *AlcM* registra *calçada* a Artà i Manacor en accs. força anàlogues a aquestes, i dins alguns pobles de més al Nord, hi ha també en Terra Ferma detalls locals que caldrà estudiar millor: la *Calçada d'en Dimecres* dins el poble de Cubells, 1964, la *del Justí* fora del poble, a Fondegulla, 1961, la *kalbáda*, carrer empedrat de palets a Acumuer (Aragó entre Jaca i la Vall de Tena), 1966.—¹² D'ací, per via popular, *calqué(r)* 'roca calcària' cerd. (Eina, 1959); hi ha prolongacions d'això en parlars occitans, roerg. *calquíé* (i altres en el FEW II, 67a) i en la nostra onomàstica (*Picalquers*, etc.).—¹³ Rimant amb set o vuit mots d'o oberta, entre ells *pobre*, *salobre*, *obre*, *descobre*. No conté definicions, però un mot d'estructura tan complexa no podria ser res més.—¹⁴ Reparem en la grafia amb -a: majorment tractant-se d'un autor que, tot i nadiu de Girona, residia permanentment a València, dóna més aviat preferència als mots usuals aquí, i en tot cas evita les grafies orientals. D'ell pot recollir *calso-bra*, Lab., 1839, que el defineix com a «ruïnes d'un edifici, escombros, rudus», però com sigui que el dóna com a «antic» i no figura en els lèxics intermedis (*DTO.*, Lacav., Belv.), potser el prengué d'OPou, i per tant no ens podem fiar gaire del gènere femení que li atribueix ni dels detalls de la definició. Tant Pous i Pagès com PCoromines el feien

masculí, i no hi ha dada directa que ho contradigui.—¹⁵ *TdF caussinobre* «plâtras, en Languedoc», però no dóna altres mostres de conèixer-ho que una cita del seu contemporani Achille Mir, que era de l'Aude: «s'endavalèt de la vouto del santuari tres o quatre pastellos de *caussinobre*».—¹⁶ De tota manera no es veu com es podria tractar d'un sufix, per més que el mot rimí amb *salobre* i *canelobre*, però la formació i història d'aquests no condueixen ací a res practicable, i ni en el terreny semàntic ni els altres no hi ha gens de paral·lisme. Fóra raonable tanmateix d'admetre que la influència d'aquests mots més coneguts i d'ús més general vagi ocasionar el canvi d'un femení *calçobra* (amb -a ho escriu OPou el testimoni més antic) en *calçobre*, tan fàcil en un mot exclusiu del cat. oriental. Tampoc sembla que pugui haver-hi combinació amb *obra*; car, per la raó ja adduïda, no podem fer gaire cas de *calcinobre*. Com a forçada i quasi inconcebible rebutgem la idea d'un *calç-brossa* amb metàtesi.—¹⁷ Notem el plural «esquitxant-nos de *calçobres*» en la cita que he donat de Vayreda. Llavors en singular fóra, segurament, més secundari que en plural.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
calar, *calarenc*, *calareny*, *calciga*, *calcina*, *calzina*, *calziner*, *calcinaire*, *calciner* m. i adj., *calcinar*, *calcinació*, *calcinada*, *calcinal*, *calce*, *cauce*, *calçada* 'via', 'mena de dic a la vora dels camps per evitar que es produïxin esllavissaments', *calçaes*, *carxata*, *calcari*, *calcario-*, *calci*, *calcic*, *calcificar*, *calcificació*, *descalcificar*, *calcífer*, *calcícola*, *calcífug*, *calçobre*, *calcinobre*.

CALÇ, f. II, equivalent arcaic de 'soca o peu d'una planta', del ll. CALX, -CIS, 'taló', de vegades 'peu d'un animal o d'un vegetal'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

En algun text molt arcaic el trobem encara aplicat al peu o taló humà: els *Usatges* parlen de *ferir ab cauz* o *ferir per cauz*: «si --- en baraya ferrà cavaler, ab poin, o ab palma, o ab cauz o am pera ---», i imposant una pena pecuniària: «si negú ferrà altre en la fatz, per gautada, 5 sol.; per poin e per cauz, o per pera o per fust, 10 sol.» (NCL, 55). Això és el que ha estat el punt de partida del cast. *coz* 'guitza', i una variant del mateix mot ha donat el nostre *coça* (veg.); i a parts de l'Alt Aragó amb aquest sentit s'ha mantingut fins avui la forma amb *ál*: Echo *calcias* 'coces, guitzes' segons una nota comunicada el 1961 per Méndez Coarasa.

Altament, en la nostra llengua això desaparegué aviat; i, fins en els orígens literaris, és ja rar. Després queda amb el sentit de la 'soca' o peu d'una planta (mai «arrel» com diu *AlcM*); i ja no és rar que funcioni amb aquest sentit, fins amb caràcter de substantiu independent, provéit d'article: 'jeure a la calç' = 'jeure al peu d'un arbre': «en qual manera / --- van mort aquí trobar, / e cuydaren que sobtament / sia mort, per defalimnt; / ho que fos caüt del pomer, / c' a la cauz lo viren jaer». *Llegendes Rim. de Sevilla*,